

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:

Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERȚIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiunea TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

Un început primejdios

de

Vasilie Goldiș.

Concordia res parvae crescunt,
discordia maximae dilabuntur.

Lucrurile bune numai prin bunăînțelegere se pot face, zizania și cearta surpă, nu zidește.

Trecem prin timpuri grele. Viața noastră națională întreagă e primejduită de vijelii. Și atacurile se îndreaptă mai întâi în contra școalei noastre confesionale.

Om cu mintea sănătoasă trebuie să înțeleagă, că în astfel de timpuri toți fiii buni ai bisericii și neamului nostru nu cearta, nu neînțelegerea, ci bunăînțelegerea trebuie să o caute. Că nu este timpul acum pentru vanități și deșertăciuni și ambițiuni, ci este timpul, care reclamă cea mai serioasă și cea mai armonioasă conlucrare.

Preoți și laici, învățători și advocați, Episcop și cinstitul muncitor, cu toții umăr la umăr trebuie să punem, dacă este să ieșim teferi din zilele grele, ce au dat peste noi.

Și tocmai acum, când avem cea mai mare trebuință de buna înțelegere, trebuie să constatăm cu durere, că aici în sânul diecezei noastre, în sânul bisericii noastre, dintr'o parte, de unde ne-am fi așteptat tocmai la promovarea înțelegerii între frați, vedem pornindu-se un curent primejdios bunei înțelegeri.

Învățătorimea noastră cu intenție vădită, cu sistem, începe să fie agitată din partea unor persoane, a căror scop final nu poate să fie binele învățătorilor nostri confesionali, nici binele școalei confesionale, căci acest bine nu se poate ajunge prin ațâțări, prin ceartă și neînțelegeri. Ci tocmai prin contrarul acestora.

În „Organul periodic oficios“ al Reuniunii învățătorilor nostri din părțile arădane, numărul

ultim (5), văd un articol intitulat „Desconziderarea corpului învățătoresc“. În acest articol cetesc cuvintele următoare: »Pe acelea timpuri (adecă pe timpurile lui Șaguna) nici chiar marele Șaguna nu a crezut, că învățătorul să devină așa desconziderat în societate, că nici măcar în cele școlare să nu i-se deie îndreptățirea cuvenită«.

Și tot în acel număr al »Organului periodic oficios« cetesc informațiunea următoare:

»Cine știe prețul școala. Comisiunea administrativă a orașului (Neoplanta) Ujvidék, la propunerea advocaților Dr. Csirics Mihály și Dr. Horváth Géza, a îmbunătățit soarta tuturor învățătorilor lor confesionali (51 la număr), arădicând salariul fundamental al învățătorilor la 1600 cor., și 400 cor. pentru cvartir; iar a învățătoarelor la 1400 cor. și 300 cor. cvartir, la cari salare are a se mai adauge cvincvenalele pentru trecut și viitor. Când vom avea și noi asemenea bărbați în corporațiunile noastre bisericești școlare?«

Informațiunea aceasta și articolul amintit mai sus despre »Desconziderarea corpului învățătoresc« stau în strânsă legătură.

Căci articolul despre »desconziderare« s'a scris din incidentul, că un învățător a candidat într'un cerc electoral din dieceza Aradului la deputăție în congresul național-bisericesc și, dupăcum se pare din acest articol, n'a reușit.

Care va să-zică, nereușita unui învățător la alegerile congresuale este »desconziderarea corpului învățătoresc«. Din »informațiune« apoi reiese, că doar bieții noștri învățători pentru aceea nu pot să aibă »salar fundamental de 1600 cor. și 400 cor. pentru cvartir«, fiindcă în corporațiunile noastre bisericești-școlare nu sunt »asemenea bărbați« tocmai în urma acelei nefaste »desconziderări a corpului învățătoresc«.

Cât venin, câtă intrigă este în legătura aceasta dintre articol și informațiune! O singură

întâmplare însă face de răs intențiunea veninoasă a articolului. Autorul »informațiunei« adevărată nu a băgat de seamă, că cei doi »asemenea bărbați«, cari au propus ridicarea salariului fundamental al învățătorilor la 1600 cor. și 400 cor. pentru cvartir, la cari salare au a se mai adauge cvincvenalele *pentru trecut și viitor*, din întâmplare nu au fost din sânul desconsideratului corp învățătoresc, ci au fost *advocații* Dr. Csirics Mihály și Dr. Horváth Géza.

Este mai presus de orice îndoială, că redacțiunea organului »periodic oficios« al Reuniunii noastre învățărești vrea să infiltreze în învățătorimea noastră convingerea, că această învățătorime este desconsiderată și interesele ei sunt așezate în mâinile astorfel de bărbați, cari nu au nici pricepere, nici tragere de inimă pentru binele învățătorului confesional.

Este însă și mai presus de orice îndoială, că afirmarea despre »desconsiderarea« corpului învățătoresc se află în contrarietate cu adevărul.

Vom arăta dovezi, puține, dar' hotărât convingătoare.

Episcopatul bisericii gr.-or. române din Ungaria și Transilvania, în reprezentațiunea sa adresată Ministrului în afacerea legii berzevițiane cum se exprimă despre învățători? Eată: »trecând acum la acelea dispozițiuni ale proiectului, cari se refer la *salarizarea învățătorilor*, cu bucurie salutăm nobila nizuință a Escelenței voastre, ca să se îmbunătățească starea învățătorilor, **pe cari cu drept cuvânt îi putem numi cei mai mari binefăcători ai omenimii**«.

Și când Episcopatul întreg al bisericii noastre răsăritene în act public numește pe învățători »cei mai mari binefăcători« ai omenimii, atunci un condeiu veninos în »organul periodic oficios« al acestor învățători are obraznica cutezanță să susțină, că »nici chiar marele Șaguna nu a crezut, că învățătorul să devină așa desconsiderat«.

Fiecare cuvânt al articolului este minciună.

De ani de zile se lucrează la Conzistorul din Arad cu febrilă insistență pentru îmbunătățirea sortii învățătorilor și a școlii confesionale peste tot. În sinodul eparhial, în congresul național-bisericesc, cea mai de căpetenie preocupățiune a bărbaților fruntași ai neamului nostru este *școala confesională*.

Învățătorii de omenie vor ști prea bine, că pentru situațiunea grea și soarta tristă a școlii și învățătorilor nostri confesionali, nu »corporațiunile noastre bisericesti-școlare« poartă vina.

O pot ști aceasta, căci chiar în sinodul eparhial dânsii au trei reprezentanți, unul din părțile arădane, altul din părțile bănățene, al treilea din părțile bihorene, ceea ce iarăși dă de minciună pe autorul articolului despre »desconsiderare«.

Agitațiunea s'a făcut și pe motivul, că e prost planul de învățământ pentru școlile populare. Și este prost, deoarece ar fi fost făcut în congres, unde nu sunt »învățători practici«. Dar' agitatorul o știa foarte bine, că vorbește minciună, deoarece acel plan de învățământ nu l-a făcut congresul, ci ancheta bărbaților de specialitate, la care din dieceza Aradului a luat parte profesorul de pedagogie, dr. Petru Pipos și învățătorul practic Iuliu Groșorean din Galșa. Dacă deci planul de învățământ este prost, apoi »învățătorii practici« l-au făcut așa. Ori poate în dieceza Aradului numai chiar un singur învățător practic este destoinic să facă plan de învățământ, anume agitatorul?

De ani de zile numai învățători se numesc comisari consistoriali la examene. În anul școlar trecut, acești comisari *în două rânduri* au fost chemați la Arad la conferință, pe spesele diecezei, spre a discuta chestiunile pedagogice și metodice și a da directive organelor administrative ale diecezei.

Neadevăr grăește așadară autorul articolului despre »desconsiderarea corpului învățătoresc« atunci, când afirmă, că la străini »organismul de controlă îl compun din cei mai experți învățători«..., la noi »chiar contrarul«.

Adevărul este, că la noi toate corporațiunile bisericesti-școlare sunt pătrunse de cea mai mare bunăvoință față de învățători. Voința e bună și mare, puțința însă e slabă. Asta se știe.

Doar' nici un episcop nu s'a arătat mai binevoitor învățătorimii, ca actualul cap al diecezei noastre. Aduc ca dovadă spre pildă faptul, că unui învățător din Arad, mi se pare dlui Iosif Moldovan, din fondurile diecezane numai în anul trecut i-a dat 600 de coroane pentru rubricarea Anuarului școlar, cerut de învățători, un honorariu cum nu se poate mai splendid.

Retrag în publicitate întreg articolul acesta și mă rog de iertare, dacă autorul, care a otrăvit »organul periodic oficios« al învățătorilor cu »desconsiderarea corpului învățătoresc« va dovedi într'un singur caz reavoință din partea organelor oficioase, cari sunt puse pentru apărarea intereselor școlii noastre confesionale.

Este însă cert, că nu acestea interese vrea să le apere inițiatorul agitațiunii, ci vânătoreea s'a pus la cale pentru alte scopuri.

Am fost dascăl un lung șir de ani și nu am în lumea aceasta oameni mai dragi, ca pe dascălii români. Cu dragoste nefățărîtă le zic dară acestor dascăli:

Băgați de seamă. Vulpea, care vă laudă așa peste măsură și regretă numai, că nu știți încă să cântați destul de frumos la alegerile congrsuale, nu vă este vouă binevoitoare, ci vrea să apuce și micul cășuleț, ce vi-a mai rămas în gură.

Baptiștii.

Când Duhul sfânt s'a pogorît asupra Apostolilor adunați în ziua cinzecimei, datu-li-s'a lor putere de a grăi în toate limbile, pentru a învăța toate neamurile despre adevărurile divine, pentru a întoarce omenirea dela păcat la virtuți, dela rătăcire la adevăratul Dumnezeu, dela peire la mântuire.

Și astfel s'a organizat biserica universală a Mântuitorului Hristos, în toată lumea, pentru luminarea și înțelegerea neamurilor.

Nu cunoaște biserica lui Hristos alte adevăruri fundamentale, decât adevărul din care ea s'a zămislit: cunoașterea lui Dumnezeu și mântuirea omului.

De aceea zice Apostolul neamurilor: »Mergând învățați toate neamurile«....

Și dacă mântuirea este scopul, — mărginit și slab fiind omul, cu aptitudinile sale și felul său de a fi, datu-i-s'a lui puțința de a-și însuși mântuitoarele învățături după firea lui particulară, datu-s'a fiecăruia a grăi și învăța, după priceperea sa, după limba mamei sale.

În chipul acesta universalitatea credinței se îmbină într'un sublim mănunchi cu naționalitatea bisericii, legându-se eternitatea cu mărginirea, Dumnezeu cu omul.

Ori ce biserică creștină adevărată își are începutul organizațiunii sale la apostoli și se continuă prin transmiterea darului.

Dar profeți falși ivitu-s'au în vremuri și organizat-au comunități religioase, sub scutul legilor omenesti, întemeiate pe libertatea gândirii.

Ori cine are dreptul de a crede după a sa convingere, dar ruperea cu tradiția religioasă însemnează îndepărtarea desăvârșită dela aceea.

În aceste condiții se prezintă și religiunea baptistă, recunoscută ca religiune receptă prin ordinul ministerial Nr. 77092/905.

Această nouă religiune, care se abate dela perceptele legii lui Hristos, așa cum s'a organizat, are un caracter nou, ea abandonează universalitatea decretată de Apostolul neamurilor și indirect se pune în serviciul altor idei decât a celor religioase.

Căci, iată ce spune un ziar local, maghiar, despre »foloasele« baptismului:

»In poporul valah (notăm că din 11 mii baptiști din țara noastră 4000 sunt români, în cea mai mare parte în comitatul Aradului) este mic numărul știutorilor de carte dintre baptiști. De oarece părinții baptiști valahi văd bucuros că copiii lor învață ungurește, tinerimea în câți-va ani va învăța limba maghiară. Că aceasta așa va fi, o dovedesc școalele de stat maghiare, în

cari cei mai buni și mai sărguincioși elevi sunt copiii baptiștilor. Hotărât, se disting«...

E lucru îngrozitor să vezi, cum spiritul timpului modern face speculă din religiune! Căci religiunea nu are și nu poate avea alt scop, de cât mântuirea sufletului. Și preamărirea lui Dumnezeu, conform așezământului Mântuitorului nostru Iisus Hristos are să se urmeze, la toate neamurile, în limbile lor.

În fața greutăților ce ne rostogolește în cale perversitatea duhului vremii, numai o cale există pentru biruirea, pentru paralisarea plăgii timpului, o cale, anume, apostolia. Învățând, botezând, catehisând și predicând, prin cuvânt au cucerit apostolii lumea, nu prin protecția stăpânilorilor de prin vreme. Până când va fi viu cuvântul în școală și biserică, pretutindeni unde va ajunge pas de apostol, vie va fi biserica și instituțiile ei așisderea.

Din istoria T. V. aflăm, că timpurile grele au făcut să înflorească profeția; și prin profeți a ajuns poporul Evreu la culmea puterii sale; iar din acea profeție a eșit mântuirea.

Fie, ca aceste grele timpuri să dea impuls înfloririi apostoliei în biserica noastră, ca, precum din profeție a eșit mântuirea, din această apostolie să izvorască mântuirea și fericirea neamului nostru românesc.

Latinitatea limbei române

de

Iosif I. Goldiș,

fost profesor gimnazial și Episcop gr.-or. român al Aradului, traducere liberă de: Alexandru Munteanu al lui Vasilie preot gr.-or. român.

(Urmare)

Numărul singular.

Latinește:		Românește:
N. A. ille vicinus;		ăl vecinu;
G. illius vicini;		ălui vecinu;
D. illi vicino;		ălui vecinu;
Italienește:		Spaniolește:
A. il vicino;	le voisin;	el vecino.
G. del vicino;	du voisin;	del vecino.
D. al vicino;	au voisin;	al vecino.

Numărul plural.

Latinește:		Românește:
N. A. illi vicini;		ei vecini;
G. illorum vicinorum;		ălor vecini;
D. illis vicinis;		ălor vecini;
Italienește:		Spaniolește:
A. i vicini;	les voisins;	los vecinos.
G. dei vicini;	des voisins;	de los vecinos.
D. ai vicini;	aux voisins;	à los vecinos.

Așa dar,, precum cu deplină autoritate dovedesc: Diaz, Vater, Bruce-Whyte și alții, caracteristica limbei

române residă în faptul, că 'nainte celorlalte limbi din familia latină ia singură este îndrituită a se mândri de mai multă anticitate romană.

Ea, în privința desvoltării formelor constitutive pur-române este în regres, prin izolarea sa, față cu limbele surori, cam precum se observă aceasta la limba germană din Elveția, care și azi posedă caracterul vechi, pierdut în Germania deja de prin veacul al 15-lea ori, cum este limba Venzilor din Lausitz, izolată cu desăvârșire de celelalte de origine slavonă.

Kopitar (p. 85), în înșirarea mai multor cuvinte din limba latină, cari se găsesc exclusiv numai în cea română, spune, că *verbum* (vorba) s'a păstrat numai la Români în usul de toate zilele.

Ear Diez (pag. 64), constată, că „răsboaiele române au imprimat limbei române unele urme demne de atențiune, așa: „Conceptul *bătrân*, s'a însemnat simplamente cu vorba: (*veteranus*) și *fărtatul* cu (*foederatus*)“. Afară de aceste înșiră cuvinte, cari exclusiv eară, numai în l. română sunt păstrate; d. e. *adaugere*, *lăut*, *lingere*, *ningere*, *seu*, *ud*, etc.

Gloria această a anticității romane, în baza căreia *Kopitar*¹⁾ numește limba noastră fica cea mai mare a celei latine, în parte, revine, se cuvine limbei așa zise *chur-velschă*, limbei *churerlande*, sau celei din *Graubünden*, care se chiamă *grischun romonsch* în provincia *Rin* ear în *Engadin* poartă numele de limbă *ladină*. Despărțită de Italia prin Alpi și prin contractul coaliției, aceasta în desvoltarea generală a limbei române este atât de înapoiată, încât atât de perfect seamănă limbei literare latine, precum limba germană din Elveția celei germane antice.

E în legătură foarte d'aproape cu limba provenșaiă antică, care mai întâi a dobândit desvoltare în sânul familiei l. romanice.

Nici un miracol nu găsim, bunăoară, în istoria celor doi cataloni, cari cu prilejul trecerii lor prin *Bünden*, stătură uimiți când dat le-a fost să vadă, că locuitorii acestor regiuni înțeleg vorbele lor, și, ne-asemeni, că ei pricep limba acelei regiuni²⁾.

Un caz analog ne dă și *Murgu*³⁾ când zice: „Nu de mult mă adresai românește unui cunoscut al meu, în prezența mai multor necunoscuți. Unul din aceștia se ridică și întreabă: Unde-am învățat noi limba lor maternă? La răspunsul, că vorbim românește, străinul zise, că nu știe cum se numește limba aceasta, dar o înțeleg pentrucă nu se deosebește de l. *ladină* din Elveția“.

(Va urma).

Prea umilita rugare

a Comunității Lipova în Banatul Timișan către *Sacratissima Ces. Regie Francisc Iosif I Impăratul Austriei, Regele Ungariei etc. pentru a denumi în romana eparchie Timișană după moartea Escelenției sale Pantelimon Zsivkovits de episcop pe Patriciu Popescu dăruit dela Dumnezău cu toate însușirile debuincioase, ca născut din protoprezviteratul nostru.*

Sacratissime Cezară Regiă Maiestate!

În mijlocul seclului al 19-lea, în ereditarul Tron al Austriei votă Zeirea ca să fii îmbrățoșat, vărsând în sânul seclului o etate nouă, — în carea fiii nea-

mului român, în societăți de geniul neamului, după înfocată și în fine glorioasă luptă întorcându-se cu scuturile din câmpul bătăliei, — căci decât re'ntoarcere fără victorie mai voiau și jurau moarte pentru Maiestatea Voastră sigilând pentru această Dinastie încă și secolii de mai naite credința, amoarea și supunerea fiilor a neamului român, carii astăzi ca toți cei ce după dreaptă conștiință, — la ce chemarea-i provoacă, respiră din cugetele lor raze de speranță căci meritul cu laur să va încorona, oftând din simț egalitate.

Sacratissime Maiestate! cunoscând statornicul caracter al românilor, bine V'a-ți îndurat a cunoaște neamul acesta de națiune în antea popoarălor, — în urmare în numele națiunei române, care consta din milioane, cutează astăzi comunitatea din Lipova a întinde acest umilit recurs, ce și din număratoarele petițiuni a întregii națiuni române e cunoscut. Neavând această națiune Episcop, adică capi bisericești din sângele său român, ca ingrigitori de a crește în popor creștinismul și fidelitatea către script, e silită acum a să scoate din jugul ieratic. Lipova e o comunitate din Eparhia Timișorii în care 10 protoprezviteraturi sunt și numai unul a Chichindei cu 17 parochii e tot sârb, așa în protoprezviteratul Cenadului și a Becicherecului parte români parte sârbi — și celelalte toate sunt numai române — și elementul e numai român.

Sacratissime Maiestate! durerile netămăduitoare ne prenoesc ocaziunea a ne ruga ca fiii cei rălăciți fără părinți, când toată fruntea clerului în româna eparchie a Timișorii ca domnitoare asupra atâtei mulțime de români e toată sârbă, iară nu și română, așa dar toți străini, însă nu străini cu îndurare pentru toți, ci îngropării viitorului nostru, cari numai izbândirii să fac luptători, la toate aceste, lacrimi vărsăm plângând libertatea lui Cristos, prin străinii capi ai bisericeii se ducă sub picioare și așa afară de Maiestatea voastră nu avem cui a ne plânge, nu sunt carii să opintescă rugarea noastră, și nu aud, — ba nu vreau să aud vaietul nostru.

Au doară România e altă plasă de animale și nu e creată de acel Atotputernic, carele după asămănarea sa pe toți ne-a creat? — Vai! vai! când noi în limba noastră nu putem cuvânta cu Episcopii nostri, căci sunt sârbi, ba nu numai cu episcopii ei, dela cel mai mare până la protoprezviter toți sârbi, căci și căți sunt români născuți, toți au spirit sârb, căci ca român, până nu-și lapădă naționalitatea, nu e primit în ceata lor, — așa și conzistoria coronează comisiile sale, mai numai din inimicii românilor.

Episcopii străini pentru un năimit a lor trimis în sânul poporului, lasă de se prăpădește mulțimea și pere creștinismul, căci ei pustiind bisericile noastre și școalele noastre, numai atunci cunosc comunitățile, când trebuiesc aceste a-i depune salarul și altcând nu, căci nici odată nu vine la strunga oilor sale.

Mai departe fusărăm împedecați a avea cap bisericesc — român, — căci fiind clerul mai înalt tot sârb, pe cei ce nu-și lapădară naționalitatea nu-i pri-

¹⁾ Wiener Jahrbücher, pag. 46 și 47.

²⁾ Planta I. Geschichte von romanischer (Bünder) Sprache.

³⁾ Armerkingen pag. 70.

miră pe la mănăstiri, ca să avem Monachi români, vii ezemple avem și astăzi.

Sacratissime Majestate! și lacrămile, care de atâta secol în mai multe epoce să strecurară la Tronul Austriei din izvorul inimei române, adevărind și istoriile supunerea și credința noastră, — revochiază odată fericirea și libertatea noastră, acum dară după moartea Escelenției sale Pantelimon Zsivkovits, rugăm umilit să binevoiască Majestatea Voastră în sânul eparchiei Timișane române, a denumi de Episcop nouă pe *Patriciu Popescu**, cu atâta mai tare, că e născut din protobrezviteratul Lipovei, ca să avem și noi îngritor pentru viitorul nostru, așa și pentru sufletul nostru, — căci străini pe cât suntem, săraci cu trupul, ne mai sărăcise și cu sufletul. Bază aduc înainte acestei rugări a noastre, căci Dumnezeu a creat pe om liber, iară nu subjugat, — așa și Majestatea Voastră ca sigilul constituției a-ți zis: — Dreptatea în numele meu să împarte, — mai departe ținând în dreapta stindarul potestății, — ca toți fii servilizmului carii pășesc în potentul Ostracilor să vor libera, așa și noi de și nu suntem ai servilizmului rugăm liberarea de neamul slav — după aceste ca fii sinceri sperând dreptate dela părinte după legea lui Cristos, așteptăm fruct îmbucurător pentru neamul român și remănem

In Lipova 15 Septemvre 1851.

Al Măiestății Voastre

Georgiu Fogarasij m. p.
Nicolaus Șerban m. p.
Joan Marienescu m. p.

supuși credincioși.

A. Gyorgyevici m. p.
Jude
Gregor Racz m. p.
A. Csonday m. p.
Cristofor Stoica m. p.
Onu Grui m. p.

Prelegere practică

din

învățământul intuitiv cu elevii din cl. I.

— Familia —

Anunțarea țintei. Copiilor! Azi vom învăța despre familie.

I. *Analiza.* Noi toți, unde suntem acum? Noi suntem cu toții în odăea școlii. (Sau ne aflăm în școală sala de învățământ¹).

Cine se află în școală? anume. D-voastră! Adecă? Domnul învățător! Și încă? Noi școlarii. Când veniți voi la școală? Dimineața și după amiază. În școală, când intrăm noi? Nainte de amiază la 8 ore și după amiază la 2 (ore).

După ce intrăm cu toții în școală ce facem? Mai întâi ne rugăm lui Dumnezeu și apoi începem a

învăța. Ce învățați voi în școală? A vorbi a scrie etc. Adecă, ce fel de lucruri? Învățăm lucruri bune și folositoare.

De cine ascultați deci voi toți aici în școală? De domnul învățător, el e mai mare peste noi. Așa e! Noi venim sau ne adunăm aici în toată ziua. Am zis: ne adunăm. — Ce vom face toți la olaltă? O adunare. Nu-i așa! Ascultați! Facem toți — o societate. Cum am spus? Școala noastră deci, ce e? Cine fac aceasta societate? — Capul ei cine este? Oare acasă la voi, nu se află o atare societate? (Reproducere).

Să vedem!

II. *Sinteza.* Voi toți petreceți aici la școală. Și acasă la părinți! Anume? În timpul când nu avem școală (prelegere). Cu cine petreceți voi acasă? Cu tata, mama. Încă? Cu frații, surorile mele. Dar tu N. cu cine petreci acasă? Și eu petrec cu tata etc. Ce face tatăl tău? Câștigă cele de lipsă: pâne, haine; iar mama? Ea grijește de copii. Adecă? Mama îi spală, fierbe de mâncare, aduce pe masă mâncările etc. Iar copiii? Ei ascultă și fac aceea ce zice tata și mama, adecă părinții. Afată de frați și surori nu se mai află și alți oameni pe lângă casa voastră? Se mai află la noi moșul, servitorul și servitoarea. Și aceștia petrec deci unde? Petrec pe lângă casa noastră. Ce face moșul? El ca om mai bătrân dă sfaturi celorlalți din familie. Dar servitorul și servitoarea? Ei ajută părinților la toate lucrurile.

Vedeți! Tatăl, mama, frații, surorile, moșul etc. fac la olaltă o familie. Ce fac? Ce e familia?

Cine am zis că se îngrijește de toate cele de lipsă în familie? Tatăl se îngrijește, el câștigă. Cine e mai mare în familie? Cine e răspunzător în familie pentru toți și pentru toate?

Una să vă mai însemnați! Tatăl, mama, frații etc. sunt membrii din aceeași casă. De sunt? Membrii aceștia toți la olaltă ce fac? O societate. Bine! Vă aduceți aminte, cum i-am zis mai nainte? Am zis familie! Ce am zis? (Reproducere și recapitulare).

III. *Asocierea.* Despre ce societate am învățat? Care e mai mare societate; a noastră aici în școală ori a voastră de acasă? A noastră! Unde sunt mai mulți inși sau membri, la voi acasă ori aici? Aici sunt mai mulți. Cine e mai mare la voi acasă și cine în școală? Cine e capul? Capul casei noastre e tatăl, iar al școlii e dl învățător. Cine poartă grije de toate aici și cine acasă la voi? Acasă la voi se mai îngrijește încă? Mama poartă grije. Toți membrii din familie au să asculte de tatăl, ca copiii în școală de dl învățător. Când nu ascultă ce se întâmplă? Li pedepsește. Dar în școală ce se întâmplă? Dacă cutare școlar nu se poartă bine, învățătorul îl pedepsește.

Vom zice acum ceea ce am învățat despre familie mai scurt astfel:

IV. *Sistemizare.* Tatăl, mama, adecă: părinții cu copiii lor și cu toți cei ce locuiesc în aceeaș casă, fac la olaltă o familie!

Capul familiei este tatăl.

* Archimandrit, fost profesor la institutul teologic din Arad și administratorul eparchiei Aradului, după moartea Episcopului Gerasim Raț, dela 1850—1853 când după denumirea lui Procopie Ivacicoviciu de episcop, s'a retras în mănăstirea Gergeț în Sirmia, unde a murit la 29 Aug. 1862.

¹) Răspunsurile elevilor se cer tot întregi!

Toți copiii trebuie să asculte de părinți, adică de tata și de mama, pentru că numai atunci le va merge bine și vor fi fericiți.

V. *Aplicarea*. Dacă voi veți merge acasă, ce veți spune, despre ce ați învățat azi? Că am învățat despre familie! Acasă de cine ascultați voi? De părinți! E oare bine ori nu să ascultați de ei? E foarte bine, căci părinții ne voesc nouă numai binele. Cine sunt deci cei dintâi în familie? Ce ați văzut voi în pățania copilului „neascultător“ despre care am învățat alaltăeri? Toderică a voit să fie el cel mai mare în casă, deși dânsul a fost cel mai mic. Nu împlinea ce zicea tatăl său și mama sa, încunjura școala, căută toate belțiile, etc. Urmarea a fost ce? Nu l'a băgat în seamă nimeni: Nici părinții, nici alți oameni de omenie! După moartea părinților a ajuns un nefericit. Voi deci ca membrii mai mici ai familiei, ce aveți de făcut? Trebuie să ne purtăm așa, ca să nu supărăm pe nici unul din familie.

Ascultați o poezie frumoasă despre purtarea față de părinți!

Pe părinții tăi ascultă²⁾
Părinții-or le ajută,
De părinți te îngrijește
Apără-i 'i adăpostește,
Că 'ntre toate pe pământ,
Este lucrul cel mai sfânt,
Pe părinți a-i ajută
A-i cruță și-a-i mângăia!

Deci fiilor! astfel să faceți și voi, că atunci Dumnezeu vă va binecuvânta!

Socodor, 1905.

Ioan Crișanu,
inv. rom.

CRONICA.

P. O. D. Traian Oprea, parohul Moldovei, a fost întărit de Veneratul Consistor din Caransebeș proto-prezvitier al tractului Vârșeț.

Ordin preainalt. Foaia oficioasă publică un ordin dat de Majestatea Sa, prin care rezerviștii de întregire sunt chemați la serviciul activ în armată. Ordinul mai dispune ca soldații cari și-au împlinit serviciul, încă să fie reținuți și mai departe, însă numai în măsura cât e absolut necesar pentru menținerea contingentului de pace. Rezerviștii de întregire vor trebui să intre în serviciu cu ziua de 27 Decembrie.

Dar pentru biserică. Stefan Bugariu, vrednicul credincios din Calacea a dăruit sfintei noastre biserici gr. or. rom. din Calacea un policandru foarte frumos în preț de 200 coroane. Pentru fapta creștinească care de sine vorbește D-zeu bunul să-i răsplătească cu darurile sale.

Poșta Redacției.

Pr. D. Voniga. Pentru numărul acesta sosit prea târziu, se va publica în numărul viitor.

²⁾ »Indreptar«: V. Gr. Borgovan.

Concurs.

Pentru postul capelaniei sistemisat pe lângă veteranul paroh Moisie Papp din **Nimaești**, escriinduse concurs încă și în anii 1903, 1904 și neputându-se îndeplini la dorința atât a poporului cât și a comitetului parohial, pentru acest post capelaniei se escrie a 3 oară concurs nou cu termen de alegere pe **Duminea 18/31 Decembrie** a. c. pe lângă beneficiile împreunate cu acest post și anume:

1. Venitele din 2 intravilane parohiale. 2. Două zeci-holde catrastale pământ parohial. 3. Dela 150 case bir câte una măsură cucuruz sfârmat și venitele din stole, care toate compute la olaltă fac peste 1000 cor. care beneficii se vor împărți în două cu parohul, ear pentru cvartir acomodat se va îngriji comuna bisericească.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și trimite petițiunile P. On. Oficiu protopopesic al Beiușului în Răbăgani până la 17/30 Decembrie ajustate cu documentele ce se recer la o parohie de a III cl. eară până la ziua alegerii a se prezentă în vre-o Duminea sau sărbătoare la s. biserică din Nimaești pentru a-și arată desteritatea în afacerile bisericești.

Dat, în ședința comitetului parohial ținută la 16/29 Octomvrie 1905.

Comitetul parohial.
Gavril Popovicu
not. comit.

În conțelegere cu: *Elia Moga* protopopul Beiușului.
—□— 1—3

Prin rezoluțiunea Ven. Consistor dto 13/26 Oct. a. c. Nr. 4440/1905 decretându-se sistemisarea capelăniei temporale pe lângă deficientul paroh Ioan Damșa din **Seceani** (ppresb. Timișorii) pentru îndeplinirea acesteia se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în organul diecesan „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: 1/2 sesiune parohială, 1/2 bir parohial, 1/2 din venitele stolare uzuat, 1/2 din intravilanul parohial. Contribuțiunea după beneficiu are s'o supoarte alesul. Parohia nu dispune de casă parohială, deci alesul are să se îngrijească de cortel pe speșele proprii.

Dela recurenți se cere cualificația prescrișă pentru parohii de cl. I. în §-ul 15 lit. a) a Regulamentului pentru parohii și vor avea să-și înainteze recurșele ajustate cudocumentele originale la P. O. oficiu ppresbiteral în Timișoara-Fabric; și să se presinte cu observarea §-ului 18 din susatinsul Regulament în s. biserică d'aici spre a-și arăta desteritate omiletică și rituală.

Se observă, că alesul va avea să provadă și catehizarea la școala de băeți și la cea de fete — fără a aștepta remunerațiune.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Seceani la 6/19 Noembre 1905.

Comitetul parohial.

Cu consensul ppresbitorului *Dr. Tr. Puticiu* m. p.

—□— 1—3

Pentru ocuparea postului de capelan lângă deficientul preot Iosif Lăzărescu din **Grain**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen până la **21 Noembrie** v. a. c.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt: 1. Jumătate din sesiunea parohială de 23 jugere. 2. Jumătate din venitele stolare uzuat. 3. Jumătate din întregirea dela stat așa însă, ca și dânsul să împartă congrua sa în două cu parohul.

Reflectanții, petițiile au să le instrueze conform Statutului Organic și regulamentelor în vigoare și în termenul concursual să le adreseze, pe calea oficiului protoprezbiteral din Belinț (Bélinecz, Temes megye), comitetului parohial din Gruin, având a se prezenta într-o Duminică sau într-o sărbătoare în sf. biserică de aici, spre a și arată desteritatea în cântare și tipic, eventual în oratorie și în oficiul dumnezeesc.

Gruin, în 1/14 Noemvrie 1905.

Comitetul parohial

În conțelegere cu mine: *Gerasim Sârb* protoprezbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Bălaia** pprezbiteratul Peșteș se escrie concurs cu termen de alegere pe **20 Novembre v.** (3 Decemvre n.) 1905.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1) Casa parohială cu un intravilan; 2) Bir preoțesc dela 80 Nri de casă câte 1 vică parte grâu parte cucuruz prețuit à 2 cor., de tot 160 cor.; 3) Dela 80 Nri de casă câte 1/2 zi de lucru în preț de 22 cor.; 4) Stolele usuete după calcul mediu 80 cor.; 5) Intregirea dotațiunei preoțești din vistieria statului pentru preot fără 8 clase în suma de 497 cor.; 6) 8 jughere pământ arător prețuit în 80 cor.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie să-și trimită recursurile ajustate conform Regulamentului pentru parochii, adresate comitetului parohial din Bălaia oficiului pprezvitral în Brátka până la 17 Noemvre v. (30 Nov. n.) 1905, iar dânșii să se prezinte în Sf. Biserică dtn loc pentru a-și arată desteritatea în cele riuale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ștefan Domocoș*, adm. pprezvitral.

—□—

3—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc din **Bălaia**, pprezvit. Peșteș, se escrie concurs cu termen de alegere pe **20 Novembre v.** (3 Dec n.) 1905.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt: 1) Cvtartir liber corăspunzător și grădină; 2) Salar repartitiat pe 1 0 Nri de casă à 60 fil., de tot 66 cor.; 4) 2 jughere pământ arător prețuit în 70 cor., și fânaț prețuit în 40 cor., de tot 110 cor., după care contribuinea o va solvi alegând învățător; 5) Stolele cantonale 30 cor.; 6) Intregirea salarului dela stat până la 800 cor.. în suma de 500 cor. Se observă, că salarul până la suma de 600 cor., este întregit din vistieria statului în suma de 300 cor.

Recurenții vor avea să-și înainteze recursurile lor ajustate cu documentele de lipsă și adresate comitetului parohial din Bălaia, oficiului pprezv. în Brátka până la 17 Noemvre v. 1905, iar dânșii să se prezinte la Sf. Biserică din loc pentru a-și arată desteritatea în cântarea bisericască și tipic.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Ștefan Domocoș* adm. pprezvitral.

—□—

3—3

In depozitul

tipografiei diecezane gr.-or. române din Arad str.

Révy Nr. 10, se află următoarele cărți:

Convorbiri între un cercător și un incredințat, asupra ortodoxiei bisericeii orientale, de Filaret mitropolitul Moscvei — prețul 1 cor.

„**Abc**“, carte de cetire pentru elevii clasei I de I. Moldovan, N. Ștefu, N. Boșcaiu, I. Groșorean, și P.

Vancu, învățători, Ediția V-a cu ortografia academiei. Prețul 40 fil.

Carte de cetire, pentru elevii cl. a II-a de: Iuliu Groșoreanu I. Moldovan N. Boșcaiu, N. Ștefu, P. Vancu învățători, Ediția a III-a cu ortografia academiei. Prețul 40 fil.

A treia carte de cetire, pentru cl. superioare ale școalei populare de: N. Ștefu, I. Groșorean, I. Moldovan, N. Boșcaiu și P. Vancu, — ediția I cu ortografia academiei. Prețul 60 fil.

Istorieoare religioase-morale și momente din viața lui Iisus I Carte de religiune pentru școalele popor. ediția a III-a, de Dr. P. Barbu prețul 30 fil.

Istorieoare biblice II carte de religiune pentru școalele popor. aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu ortografia academiei. Ediția III-a de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Istorieoare bisericești III carte de religiune pentru școalele populare Aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or. rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu ortografia academiei. Ediția III de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Catehism IV-a carte de religiune pentru școalele populare, aprobată de Ven. Conzistorii din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, cu ortografia academiei. Ediția V-a de Dr. P. Barbu — 40 fil.

Curs practic de limba maghiară pentru 6 clase ale școalelor primare de Iuliu Vuia. Aprobată de Ven. Conzistor din Arad. Cuprinzând: Exerciții de cetire; Intuițiune și Gramatică; precum și Elemente din Aritmetică, Geografie, Istorie și Constituție. — Prețul 60 fil.

Limba maghiară manual pentru elevii școalelor populare rom. partea I de Iuliu Groșorean, I. Moldovan, — 50 fil.

Limba maghiară, cartea a II-a pentru clasele superioare ale școalei populare de I. Groșorean și I. Moldovan — 50 fil.

Curs practic de Istoria literaturii române pentru școalele populare cu ortografia academiei de I. Stanca inv. — 40 fil.

Exerciții intuitive în limba română și maghiară elaborat pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu, cu ortografia academiei. Aprobat de Ven. Conzistor din Arad 50 fil.

Tălcuiala Evangheliilor de fericitul Loga cu litere cirile nelegată 2 cor., legată 3 cor.

Din liturgica bisericeii ortodoxe române pentru școalele medii și populare — 60 fil.

Geografia comitatului Arad pentru cl. III-a școalelor populare, scrisă de Damaschin Medrea. Manual aprobat de Ven. Conzistor din Arad și ilustrat cu mai multe figuri și hărți geografice — 70 fil.

Conspect săptămânal al materialului de învățământ propus în școală română poporală de Ioan Vancu inv. — 3 cor.

Colinzi și cantece populare culese de: T. Daul inv. 50 fileri.

Rugăciunile școlariilor și Cantece bisericești pentru școlarii și școlarițele dela școalele populare române gr.-or. alese și întocmite de un pretin al școlariilor. cuprinzând 72 pagini. Ediția a III-a legat frumos. Prețul 40 fil.

Dumnezeieștile Liturghii ale sfinților Ierarhii : Ioan gură-de-aur, Vasilie cel Mare și Grigorie teologul, împreună cu rânduiala chemării Duhului sfânt. Legat în pele roșie — 10 cor.

Un Memoriu al lui Moise Nicoară (monografie istorică) de S. Secula profesor — 1 cor.

Statutul Organic al bisericii gr.-or. rom. din Ungaria și Transilvania cu un Supliment — 50 fil.

Regulament pentru parohii în provincia mitropolită a bisericii ort. rom. din Ungaria și Transilvania — 20 fil.

Manual de cântări bisericesti sau *Octoichul mic* care cuprinde Rânduiala Vecerniei, Utreniei și a Liturghiei, cele opt glasuri pentru Dumineci, Podobiile, Polileul, Pripelele, Catavasiile, Irmoasele, Sfetilnele și altele — 1 cor. 60 fil.

Molitvelnic cu litere cirile à 7 și 8 cor.

Cercetarea istorică bisericască despre *Damian* Mitropolitul Moldovei 1435—1451 de George Aramă profesor la Seminarul Veniamin din Iași — 50 fil.

Acaftistul preasfintei Născătoare de D-zeu și alte rugăciuni, prețul legat 1 cor. 70 fil. În pele roșie legat 3 cor. 20 fil.

Ciaslov (Orologion) tipărit cu litere străbune, cu binecuvântarea I. P. S. Sale Domnului Ioan Mețianu Arhiepiscop al bisericii ort. rom. din Transilvania și Mitropolit al Românilor gr.-or. din Ungaria și Transilvania. Prețul 2 cor. 40 fil.

Legea despre „pensionarea învățătorilor“ tradusă și explicată de Blașiu Codreanu inv. — 1 cor.

Lecțiuni din Gramatica limbii române, pentru școlile populare de Ioan Ilica inv. — 30 fil.

Stujba sfințirii bisericii după două manuscrise din anii 1674 și 1757. Cu o prefață de V. Mangra 60 fileri.

Curs practic despre *cultivarea pomilor și a frăgarilor* lucrat după a lui Paul Gönczi, pentru învățători și privați de Ioan Pop Reteganul inv. — 60 fil.

Eticheta, studiu social de: I. I. Ardelean paroh — 1 cor. 20 fil.

Fabulele lui D. Cihindeal de Ioan Russu, paroh — prețul 2 cor.

Compediu de Geografia Universală pentru școlile medii și preparandiale de T. Ceontea profesor, Ediția II-a cu figuri originale intercalate în text — 3 coroane

Aritmetica generală și specială, manual didactic elaborat în usul preparanzilor (școlilor comerciale și medii, cum și a tuturor privaților) de Teodor Ceontea profesor. — 4 cor.

Florile inimii. Poezii de Isaia B. Bosco 1 cor 60 fil.

In lucrare și sub tipar:

A patra carte de cetire de N. Boscaiu, I. Moldovan, I. Groșorean, N. Ștef și P. Vancu.

Gramatica română de Iosif Moldovan.

Economia de Iuliu Vuia.

Fizica de Iuliu Vuia.

Geometria de Iuliu Vuia.

Aritmetica de Iuliu Vuia.

Geografia de Iuliu Vuia.

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tuse, seci. **Vindecă sigur și repede.** Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelilor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârșciurile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitatea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai decât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față de mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Orice fel de articol din bransă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge 10—10

Cornel Demeter

apotecar în Szászváros, iskola-utca 46.

Cancelaria arhitectului român

Ioan Niga

ARAD, Strada József főherceg-út Nr. 1.

(lângă „Victoria“).

Pregătește planuri și specificări de spese pentru edificii publice și private, primește lucrări în sfera arhitecturii mai înalte, cenzurări, colaudări. Ca specialist în ritul nostru oriental edifică și restaurează biserici în mod artistic, din care cauză îl recomandăm înosebi dlor parohi. Trimite planuri, schițe, specificări și servește în lucrări arhitectonice cu deslușiri gratuite.

38—52